

Original Article / Araştırma Makalesi

AMELİYATHANEDE STAJ YAPAN ÖĞRENCİLERİN STAJLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Examining the Opinions of the Students Interning in the Operating Room About Their Internship

Gül Özlem YILDIRIM¹

Bektaş SARI²

^{1,2}Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir

Geliş Tarihi / Received: 04.03.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 27.05.2024

ÖZ

Bu çalışmada; Ameliyathane ve Anestezi Ön Lisans Program öğrencilerinin ameliyathane ortamında yaptıkları klinik uygulamalara ilişkin geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim döneminde yaz stajını yapan Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri (N=240) oluşturmaktadır. Toplamda 218 öğrencinin geri bildirim formları değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin danışmanlarına teslim ettikleri Öğrenci Staj Değerlendirme (ÖSD) formları kullanılmıştır. Formun ilk bölümünde; sosyo-demografik tanımlayıcı bilgiler, ikinci bölümünde; staj yerinin uygunluğu, bilgi, beceri ve deneyimlere olan katkısı, teorik bilginin uygulanabilirliği, motivasyon, iş yaşamını tanıması, kendine olan güvenin artışı, yararlılık, mesleki gelişim ve staj süresine yönelik algılarını sorgulayan 12 adet soru vardır. Formun son bölümünde; öğrencilerin kendi değerlendirmelerini açık uçlu olarak ifade edebildiği bir bölüm de bulunmaktadır. Çalışmaya Ameliyathane Programından 89 (%40.8) Anestezi Programından 129 (%59.2) öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yarısı kadın ve birinci sınıfta okumaktadır. Öğrencilerimizin tamamına yakını aldıkları teorik eğitimlerin; mesleklerine uygun olduğunu, uygun iş yerinde staj yaptıklarını ve yaptıkları stajların mesleki bilgi ve becerilerine katkı sağladığını bildirmişlerdir. Sonuç olarak elde edilen bulgular ışığında ameliyathane ortamında staj yapan öğrencilerin geri bildirimlerinin dikkate alınmasının klinik yeterliliklerin geliştirilmesine yönelik başarılı bir eğitim programının planlanmasına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Ameliyathane, Öğrenci geri bildirim, Staj, Uygulamalı ders.

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the feedback of Operating Room and Anaesthesia Associate Degree Program students regarding their clinical practices in the operating room environment. The research population consists of Operating Room and Anaesthesia Program students (N=240) who did their summer internship in the 2022-2023 academic year. A total of 218 students' feedback forms were evaluated. Student Internship Evaluation forms were used as data collection tools. The form comprises three sections. The first section has socio-demographic information. The second section has 12 questions about students' perceptions of the internship. The third section is an open-ended section where students can give their internship evaluations in their own words. 89 (40.8%) students from the Operating Room Program and 129 (59.2%) students from the Anaesthesia Program participated in the study. Half of the students are women and are studying in the first grade. They reported that it was suitable for their profession, that they did an internship in a suitable workplace, and that their internships contributed to their professional knowledge and skills. As a result, considering the feedback of students who interned in the operating room environment will significantly contribute to planning a successful training program to develop clinical competencies.

Keywords: Applied course, Internship, Operating room, Student feedback.

GİRİŞ

Ülkemiz yükseköğretim yasası, uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut kuramsal bilgi üreten fakülteleri ve uygulama ağırlıklı yükseköğretim kurumlarını tek bir sistem içinde toplamıştır. Enstitüler, Fakülteler, Yüksekokullar ve Meslek Yüksekokulları tümüyle üniversitelerin çatıları altında yer alan yükseköğretim kurumlarıdır (YÖK, 2007). Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından, kuramsal ve uygulamalı eğitimleri içeren yükseköğretim kapsamındaki tüm kurumlarının niteliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Çalışmaların sonuç raporlarında yüksekokullar ve meslek yüksekokullarında kritik sorunlar tespit edildiğinden, ülkemiz yükseköğretim sisteminde yüksekokulların (YO), meslek yüksekokullarının (MYO) ve ön lisans programlarının yeniden ilişkilendirilmesi konusunda strateji geliştirme çalışmalarına gerek duyulmuştur. Geliştirilmesi gereken ilk stratejinin ise; “öğrenciler ve öğretim elemanları arasındaki saygınlığını artırmak ve iddialı hale getirmek; bu yolla bu kurumlardaki öğrenci ve öğretim üyelerinin motivasyonunu yükseltmek” olduğu yazılmıştır (YÖK, 2007).

Yükseköğretimin sağlık bilimi teorisi ve pratiğini içeren mesleki eğitimlerinde uygulanacak en doğru, gelişmiş yöntemi bulmaya yönelik arayışlar günümüzde dikkat çekici ve önde gelen bir konu olduğu için alanda yapılacak güncel çalışmalar desteklenmektedir (Aytekin, Özdemir, Ediz ve Ceylan, 2015). Güncel olan yükseköğretim eğitimlerinde, pedagojik (çocuk) eğitim ilkeleri yerine, yetişkin bireylerin andragojik eğitim ilkeleri önerilmektedir. Andragojik eğitim ilkelerinde, yetişkinin öğrenme özelliklerinin bilinmesi, öğrenci profillerinin belirlenmesi, öğrencilerden geri bildirimlerin alınması, öğrenci merkezli eğitim konseylerinin oluşturulması, yetişkin-andragojik eğitimin ilkelerini oluşturmaktadır (Gültekin, 2007; Karabilgin ve Şahin, 2006; Özdemir, 2003).

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarında (SHMYO), sağlık sektörü hizmeti için mesleki eğitim verilmektedir. Eğitimler teori ve uygulamaları içeren dört dönemden ve bir yaz stajından oluşmaktadır. Teorik eğitimler güncel ve ortak temel tıbbi eğitimleri içerirken, uygulama eğitimlerinde ise mesleki alana yönelik yoğun uygulamalar yapılmaktadır. Uygulama alanları hastanelerde, mesleki alanlara özgü klinik alanlardan oluşmaktadır. Bu alanlarda yapılan uygulamalarla, üst düzey uygulayıcı meslek elemanı yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Delibaş, Dürmüş, Erken, Bilir ve Çelikli, 2019; Yüksel, 2018). Uygulamalar ve yaz stajı öğrencilere pek çok avantaj sağlar. Bu avantajlar, alınan teorik bilgiyi iş yerinde görme, meslekleri hakkında daha detaylı bilgi edinme, öğrendikleri teorik bilgileri uygulama, kendilerini ve kariyer olanaklarını geliştirme olarak sayılabilir (Karabilgin ve Şahin, 2006).

Etkin ve verimli olarak yapılan stajların mezun öğrencilerin mesleklerini icra etmeye başladıkları ilk anlarda kolay adaptasyon sağlamalarına, başarılı kariyer pozisyonunda ve özgüvenli olmalarına olanak sağladığı da bildirilmiştir (Tektaş, Yayla, Sarıktaş, Polat ve Ceviz, 2016).

Klinik öğretimde amaç, teorik bilgiler ile pratik becerileri uyumlu hale getirerek öğrenme hedeflerine ulaşmaktır. Klinik uygulamalar öğrenciler tarafından mesleki yeterlilik için şart olan ve heyecanla beklenen uygulamalar olarak görülmektedir (Aydemir, 2016; Delibaş vd., 2019; Jafarzadeh, Fereidouni, ve Zahra, 2018). Ancak yine öğrencilerin hastane ve/veya özellikli klinik ortamında yapılan uygulamalarda daha yoğun korku ve tedirginlik yaşadıkları da belirtilmiştir (Aljohani vd., 2021; Mohammadi, Tourdeh, ve Ebrahimian, 2019; Norouzi ve Imani, 2021; Özbayır vd., 2011; Totur, Dikmen ve Bayraktar, 2021). Uygulamaların yapıldığı klinik ortam, tıp ve hemşirelik öğrencilerinde olduğu kadar paramedikal öğrencilerin (sağlık teknikerleri) eğitimleri içinde kritik bir yer olarak kabul edilmektedir. Klinik öğrenme ortamı, tüm müfredatın yarısını oluşturur ve eğitim programının ayrılmaz bir parçasıdır. Ameliyathane klinik ortamı, tehlikeli işlemlerin gerçekleştiği, üst düzey teknolojik donanımları bulunduran, multi-disipliner profesyonellerin ortak olarak çalıştığı, çalışanlar ve hastalar için fiziki ve biyolojik tehlikeleri içeren en riskli ve özellikli klinik ortamlarından biridir. Ameliyathane ortamında yapılacak olan klinik eğitimlerde, bu birimlerin özellikli olması nedeni ile ayrıca dikkatli planlama yapılması gerekmektedir (Norouzi ve Imani, 2021). Ameliyathanelerin çeşitli riskleri barındırmasına karşın araştırmacılar, ameliyathane ortamının cerrahi paramedikal öğrencileri yetiştirmek için önemli bir alan olduğunu savunmaktadırlar (Meyer, Schalkwyk, ve Prakaschandra, 2016; Dikmen vd., 2021). Yazılan gerekçelerden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu Ameliyathane ve Anestezi programı öğrencilerinin ameliyathane ortamında yapılan klinik uygulamalar hakkında geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada yer alan öğrenci geri bildirimlerinin, mevcut verilen teorik bilgi ile ameliyathane klinik uygulamaları arasında uyumluluğun incelenbilmesine olanak sağlayarak, gelecekteki eğitimlerinin kalitesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu çalışmada; Ameliyathane ve Anestezi Ön Lisans Program öğrencilerinin ameliyathane ortamında yaptıkları klinik uygulamalara ilişkin geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma kesitsel tipte bir çalışmadır ve Sağlık Hizmetleri Meslek

Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri ve Anestezi Programı öğrencileri ile 2022-2023 yaz döneminde yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

2022-2023 yaz döneminde stajını Ameliyathanelerde yapan Ameliyathane ve Anestezi programı öğrencileri araştırma evrenini (N=240) oluşturmuştur. Bir örneklem tekniği kullanılmadan öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanması sırasında mazeretli/izinli olanlar ve araştırmaya katılmaya onay vermeyen veya sonradan çalışmanın içinde olmaktan vazgeçen öğrenciler araştırmanın dışında bırakılarak, toplamda 218 öğrenci ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Yaz stajını tamamlayan öğrenciler Eylül-Ekim 2023 tarih aralığında staj dosyalarını danışman öğretim elemanlarına teslim etmişlerdir. Öğrencilerin stajlarının bitiminde danışmanlarına teslim ettikleri staj dosyaları bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Staj dosyası içeriğinde yer alan ve öğrenci geri bildirimlerinin sorgulandığı “Öğrenci Staj Değerlendirme” formları Ege Üniversitesi Atatürk SHMYO eğitim komisyonu tarafından oluşturulmuştur. Öğrenci Staj Değerlendirme Formunun içeriğinde ilk bölümünde; öğrencilerin hangi programa kayıtlı oldukları, sınıfı, cinsiyet özelliklerini içeren sosyo-demografik tanımlayıcı bilgileri yer almaktadır. İkinci bölümde; staj yeri uygunluğu, staj yerinin bilgi beceri ve deneyimlerine olan katkısı, öğrenilen bilginin uygulanabilirliği, programa olan motivasyonu, iş yaşamını tanıması, kendine güvenin artması, stajın yararlılık durumu, mesleki gelişim ve staj süresine yönelik algılarını sorgulayan on iki (12) adet soru vardır. Öğrencilerin, her bir soruya ait görüşlerini Beşli Likert ölçeğinde katılım düzeyini en olumsuzdan başlayarak; kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım (nötr), katılıyorum ve en olumlu kesinlikle katılıyorum seçeneklerinden en uygununu işaretlemeleri istenmiştir. Formun son bölümünde; öğrencilerin kendi değerlendirmelerini açık uçlu olarak ifade edebildiği bir bölüm de bulunmaktadır. Yaz stajının bitiminden hemen sonra veriler toplanmaya başlanmış ve öğrencilerin geri bildirim formlarının tamamı (n=218) çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25,0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, min-max değerleri, ortalama, standart sapma) kullanılarak, sonuçlar %95 güven aralığında, $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri ve Anestezi Programı öğrencilerinin 2022-2023 yaz dönemi verileri ile sınırlıdır. Dolayısıyla çalışma sonuçlarının genellenmesi mümkün değildir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için kurum izni ve Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu (TAEK) onayı alınmıştır (E-29549388-605.01-1240903 sayı: 2023-0933 Dosya No: 23-6T/35). Staj öncesinde tüm öğrencilere bilgilendirme toplantısı yapılarak staj dosyalarının içerisinde yer alan değerlendirme formlarının çıktılarının staj sonrası bilimsel bir araştırmada kullanılacağına yönelik bilgilendirme yapılmış ve onamları alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Ameliyathane ve Anestezi Programı Öğrencilerinin Tanımlayıcı Özellikleri

		Sınıf		Cinsiyet		Toplam (n) %
		1.Sınıf (n) %	2.Sınıf (n) %	Kadın (n) (%)	Erkek (n) (%)	
Program	Ameliyathane	45 %20.6	44 %20.2	69 %31.7	20 %9.2	89 %40.8
	Anestezi	64 %29.4	65 %29.8	92 %42.2	37 %17.0	129 %59.2
Toplam		109	109	161	57	218 %100

Çalışmaya Ameliyathane ve Anestezi Programlarından sırası ile n = 89 (%40.8) ve n = 129 (%59.2) toplam 218 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 159'u (%73.9) kadın ve 109'u (%50) birinci sınıftır (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin İş Yerine Yönelik Cevapları

		Aldığım eğitime ve mesleğime uygun iş yerinde staj yaptım			
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
Program	Ameliyathane	76 %85.4	13 %14.6	0 %0	89 %100
	Anestezi	113 %87.6	15 %11.6	1 %0.8	129 %100
Toplam		189 %86.7	28 %12.8	1 %0.5	218 %100

		Yaptığım staj mesleki bilgi ve becerime katkı sağladı				
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	78	11	0	0	89

	%87.6	%12.4	%0	%0	%100
Anestezi	110	17	1	1	129
	%85.3	%13.2	%0.8	%0.8	%100
Toplam	188	28	1	1	218
	%86.2	%12.8	%0.5	%0.5	%100

*katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmadığı için tablolara dâhil edilmemiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %86.7'si aldığı eğitim ve mesleğe uygun iş yerinde staj yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%87.6 ve %85.3) yaptıkları stajın mesleki bilgi ve becerilerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Aynı soruya az sayıda öğrencinin kararsızım ve katılmıyorum şeklinde cevap verdiği de görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Mesleki Deneyim ve Teorik Bilgilerin Uygulamasına Yönelik Cevaplar

Yaptığım staj ile mesleki deneyimime katkı sağladım					
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program					
Ameliyathane	72	15	2	0	89
	%80.9	%16.9	%2.2	%0	%100
Anestezi	106	18	4	1	129
	%82.2	%14	%3.1	%0.8	%100
Toplam	178	33	6	1	218
	%81.7	%15.1	%2.8	%0.5	%100

Mesleki eğitimim sırasında öğrendiğim teorik bilgileri stajda uygulama fırsatım oldu ve bilgilerimi pekiştirdim				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
Program				
Ameliyathane	70	18	1	89
	%78.7	%20.2	%1.1	%100
Anestezi	95	32	2	129
	%73.6	%24.8	%1.6	%100
Toplam	165	50	3	218
	%75.7	%22.9	%1.4	%100

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%81.7), staj uygulamasının mesleki deneyimlerine katkı sağladığını, daha az oranda öğrenci ise bu katkının sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir. Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri “mesleki eğitimim sırasında öğrendiğim teorik bilgileri stajda uygulama fırsatım oldu ve bilgilerimi pekiştirdim” sorusuna sırası ile %78.7 ve %73.6 oranında “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Ameliyathane Programı öğrencilerinden bir kişi (%1.1) ve Anestezi Programı öğrencilerinden iki kişi (%1.6) “kararsızım” yanıtlarını vermiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Okul Eğitimi ve Programa İlişkin Cevaplar

Okul eğitimimde yapılan teorik eğitimle iş yerlerindeki mesleki uygulamalar arasında paralellik olduğunu gözlemledim.						
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	53	26	8	2	89
		%59.6	%29.2	%9	%2.2	%100
	Anestezi	68	55	4	2	129
		%52.7	%42.6	%3.1	%1.6	%100
Toplam		121	81	12	4	218
		%55.5	%37.2	%5.5	%1.8	%100
Staj yaptıktan sonra eğitim aldığım programa olan ilgim arttı.						
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	66	17	6	0	89
		%74.2	%19.1	%6.7	%0	%100
	Anestezi	83	34	10	2	129
		%64.3	%26.4	%7.8	%1.6	%100
Toplam		149	51	16	2	218
		%68.3	%23.4	%7.3	%0.9	%100

Çalışmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası (%55.5) teorik eğitim ile iş yerlerindeki mesleki uygulamalar arasında paralellik olduğunu ifade ederken, öğrencilerden 16 kişi (%7.3) bu soruya kararsızım ve katılmıyorum gibi olumsuzluk içeren ifadelerle yanıt vermişlerdir. Katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğu (%91.7) staj sonrasında programlarına olan ilgilerinin arttığını, kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum gibi olumlu ifadeler ile belirtmişlerdir. Ancak aynı soruya Ameliyathane Programı öğrencilerinden altı kişi (%6.7) kararsızım, yanıtını verirken, Anestezi Programı öğrencilerinden on kişi (%7.8) kararsızım ve iki kişi (%1.6) katılmıyorum yanıtını vermişlerdir (Tablo 4).

Tablo 5. Mesleki Yaşama Yönelik Cevaplar

Yaptığım staj mesleki iş yaşamını tanımak açısından yararlı oldu						
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	80	9	0	0	89
		%89.9	%10.1	%0	%0	%100
	Anestezi	104	23	2	0	129
		%80.6	%17.8	%1.6	%0	%100
Toplam		184	32	2	0	218
		%84.4	%14.7	%0.9	%0	%100
Yaptığım staj mesleki açıdan kendime olan güvenimi arttırdı						
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	73	14	2	0	89
		%82	%15.7	%2.2	%0	%100
	Anestezi	91	31	5	2	129
		%70.5	%24	%3.9	%1.6	%100
Toplam		164	45	7	2	218
		%75.2	%20.6	%3.2	%0.9	%100

Öğrencilerin %84.4'ü yaptıkları stajın iş yaşamını tanımları açısından yararlı olduğunu, %75.2'si ise stajlarının kendilerine olan güvenini arttırdığını ifade etmişlerdir. Kendilerine olan güven sorusuna Ameliyathane Programı öğrencilerinden iki kişi (%2.2) kararsızım, Anestezi Programı öğrencilerinden beş kişi (%3.9) kararsızım ve iki kişi (%1.6) katılmıyorum yanıtını vermişlerdir (Tablo 5).

Tablo 6. Staj Süresi ve Staj Yeri Uygunluğuna Yönelik Cevaplar

Yaptığım staj süre açısından yeterliydi							
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Program	Ameliyathane	34 %38.2	20 %22.5	15 %16.9	14 %15.7	6 %6.7	89 %100
	Anestezi	31 %24	44 %34.1	24 %18.6	19 %14.7	11 %8.5	129 %100
Toplam		65 %29.8	64 %29.4	39 %17.9	33 %15.1	17 %7.8	218 %100
Yaptığım staj yeri mesleki kazanım sağlamam açısından uygun bir işyeriydi							
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam	
Program	Ameliyathane	74 %83.1	11 %12.4	3 %3.4	1 %1.1	89 %100	
	Anestezi	95 %73.6	28 %21.7	5 %3.9	1 %0.8	129 %100	
Toplam		169 %77.5	39 %17.9	8 %3.7	2 %0.9	218 %100	

Çalışmaya katılan öğrencilerin %59.2'si staj süresini yeterli bulurken, %40.8'i ise staj süresinin yeterliliği konusunda kararsızım ve katılmıyorum gibi olumsuz ifadeler kullanmışlardır. Ayrıca program bazında benzer oranlarda yetersizlik ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri “Yaptığım staj yeri mesleki kazanım sağlamam açısından uygun bir işyeriydi” sorusuna sırası ile %83.1 ve %73.6 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu soruya Ameliyathane Programı öğrencilerinden üç kişi (%3.4) kararsızım, bir kişi (%1.1) katılmıyorum yanıtını verirken, Anestezi Programı öğrencilerinden beş kişi (%3.9) kararsızım, bir kişi (%0.8) katılmıyorum yanıtını vermişlerdir (Tablo 6).

Tablo 7. Eğitimlere Yönelik Cevaplar

Staj yerinde profesyonel personelin bilgi ve becerime katkısı oldu					
		Kesinlikle		Kararsızım	Toplam
		Katılıyorum	Katılıyorum		
Program	Ameliyathane	76	12	1	89
		%85.4	%13.5	%1.1	%100
	Anestezi	107	20	2	129
		%82.9	%15.5	%1.6	%100
Toplam		183	32	3	218
		%83.9	%14.7	%1.4	%100

Staj süresince yaşanan sorunlarda, okul personeli/yöneticisi ve program öğretim elemanı ile iletişim kurabildim						
		Kesinlikle		Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
		Katılıyorum	Katılıyorum			
Program	Ameliyathane	59	22	6	2	89
		%66.3	%24.7	%6.7	%2.2	%100
	Anestezi	90	36	1	2	129
		%69.8	%27.9	%0.8	%1.6	%100
Toplam		149	58	7	4	218
		%68.3	%26.6	%3.2	%1.8	%100

Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri “Staj yerinde profesyonel personelin bilgi ve becerime katkısı oldu” sorusuna sırası ile %85.4 ve %82.9 oranında kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri “Staj süresince yaşanan sorunlarda, okul personeli/yöneticisi ve program öğretim elemanı ile iletişim kurabildim” sorusuna sırası ile %66.3 ve %69.8 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu soruya Ameliyathane Programı öğrencilerinden altı kişi (%6.7) kararsızım, iki kişi (%2.2) katılmıyorum yanıtını verirken, Anestezi Programı öğrencilerinden bir kişi (%0.8) kararsızım, iki kişi (%1.6) katılmıyorum yanıtını vermişlerdir (Tablo 7).

TARTIŞMA

Sağlık bölümü öğrencilerinin eğitimlerinde klinik uygulamalar, iş yeri eğitimleri ve yaz stajları büyük önem taşır ve yükseköğretim kurulunun mezuniyet şartıdır. Sağlık mesleği eğitiminin en büyük parçasını kliniklerde yapılan uygulamalar oluşturur. Ameliyathane ve Anestezi Programı öğrencileri için uygulamaların ameliyathane gibi özel bir ortamda yapılmasından dolayı da özel bir önemi bulunmaktadır. Ancak ameliyathanede mesleki uygulama yapan öğrencilerin geri bildirimlerine yönelik yapılan çalışmalar sayıca azdır. Bu nedenle ameliyathane stajlarına ilişkin olarak bu çalışma yapılmıştır. Yaptığımız çalışma sonucunda, öğrencilerimizin tamamına yakını aldıkları teorik eğitimlerin; mesleklerine uygun olduğunu, uygun iş yerinde staj yaptıklarını ve yaptıkları stajların mesleki bilgi ve becerilerine katkı sağladığını söylemişlerdir. Bu alanda yapılan ilgili çalışmalar öğrencilerin staj uygulamalarının mesleki gelişimlerini olumlu yönde desteklediğini ortaya koymaktadır

(Aytekin vd., 2015; Delibaş vd., 2019; Meyer vd., 2016; Yüksel, 2018). Öğrencilerimiz yaz stajlarının, öğrenilen teorik bilginin stajlarda uygulama fırsatı bularak bilgilerini pekiştirdiklerini yüksek düzeyde olumlu (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum) bulmuşlardır. Benzer olarak ameliyathane uygulamalarına ilişkin hemşirelik öğrencilerinin deneyimlerinin incelendiği nitel çalışmada; öğrencilerin çoğu ameliyathane ortamında verilen teorik bilgiyi pratiğe aktarma fırsatı bulduklarından olumlu izlenim ve deneyimler yaşadığını söylemişlerdir (Dikmen ve Bayraktar, 2021). Başaranoğlu ve arkadaşları, anestezi teknikerliği öğrencilerinin mesleki uygulamalarına yönelik yaptıkları çalışmalarında, staj uygulamalarının mesleğe hazır hissetmede önemli olduğuna vurgu yapmaktadırlar (Başaranoğlu, Yılmaz, Bakan, ve Başaranoğlu, 2015). Ameliyathane ortamı pek çok profesyonelin aynı anda uyum içinde çalıştığı kapalı bir ortamdır. Ekip üyelerinin tümü tek bir hasta ile ilgilenir ve hastanın güvenliği odak noktasıdır. Ameliyathane ortamında yapılan tüm işlemler belirlenmiş standartlar kapsamında gerçekleştirilir ve yapılan işlemler dinamik bir süreç içerir. Ameliyathanede bulunan tüm profesyonelin ekip içindeki rol ve sorumlulukları tanımlıdır (Hoeper, Kriependorf, Felix, Nyhuis ve Tecklenburg, 2017). Ameliyathane ortamının bu gibi özelliklerinden dolayı öğrencilerimizin ameliyathaneleri iş yeri eğitimi için uygun bir ortam olarak gördükleri söylenebilir.

Öğrencilerimizin %7.3'ünün okulda aldıkları teorik eğitim ile iş yerlerindeki mesleki uygulamalar arasında paralellik olmadığı (kararsızım ve katılmıyorum) gibi negatif yanıtlar verdikleri görülmüştür. Dikmen ve Bayraktar çalışmalarında, azınlıkta olan bazı öğrencilerin uygulamalarda “sadece izleyici olarak kaldıklarını”, “kendilerine hiçbir fırsat verilmediğini” söyleyerek olumsuz izlenimler bildirmişlerdir (Dikmen ve Bayraktar, 2021). Delibaş ve arkadaşları yaptığı ve sonuçları açısından bizim araştırmamıza benzeyen çalışmalarında, anestezi programı öğrencilerinin (%23.8), çalışanların stajyerlere aktardığı teorik/pratik bilgileri yetersiz bulunduğunu ve yetersizliğin nedeni olarak; çalışanların stajyere güven duymadığını ve stajyer öğrencileri iş yükü olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (Delibaş vd., 2019). Ameliyathane ekibinin temel çabası, hasta ve çalışan güvenliğine ve aseptik ilkelerin korunmasına odaklanmıştır. Bu ilkelere bağlı kalma zorunluluğunun öğrencilerin ameliyathanede geri planda gözlemci olarak tutulmasına neden olduğu düşünülmektedir (Park, Kim ve Kim, 2015). Bizim öğrencilerimiz klinik uygulamalarını eğitim ve araştırma hastanelerinin ameliyathanelerinde yapmaktadırlar, bu tip hastanelerde öğrenci-hasta sirkülasyonunun yoğun olduğu bilinmektedir. Eğitim hastaneleri dâhil bu güçlüklerden dolayı öğrenci eğitimlerini önceliğine alamayabilir. Öğrencilerimizin bu nedenlerden dolayı teorik

bilgilerini pratiğe aktarmada zorluklar yaşadığını ve buna bağlı olarak negatif içerikli olumsuz yanıtlar verdiklerini düşünüyoruz.

Hemşirelik öğrencilerinden odak grup oluşturularak ameliyathane deneyimlerinin incelendiği nitel bir çalışmada; Stajyer öğrenciler ameliyathane stajı sırasında en çok “gözlem yaptıklarını” ve “uygulama yapma imkânlarının yetersiz” olduğunu söylemişlerdir. Araştırmacılar gözlemsel deneyimin, perioperatif eğitimin bir parçası olduğunu, bu nedenle öğrencilerin önce gözlem ve izleme yapmalarının ameliyathane eğitiminin gerekli bir parçası olduğunu vurgulamışlardır (Giersbergen, Ozsaker, Dirimese, ve Alcan, 2016). Bizim çalışmamızda Ameliyathane ve Anestezi programı öğrencileri vardı. Öğrencilerimizin bir kısmı (%7.3) azda olsa, okulda aldıkları teorik eğitim ile iş yerlerindeki mesleki uygulamalar arasında paralellik olmadığını işaret eden ifadeler kullandılar. Bu programlar tüm uygulamaların hemen hemen tamamını ameliyathane ortamında yaparlar, eğitimleri intraoperatif süreç ağırlıklı olmak üzere tüm peroperatif süreci içermektedir. Ameliyathane eğitimlerinde ilk kez bu ortama gelen öğrenci ve/veya yeni işe başlayanlarda bir oryantasyon programına tabi tutulurlar. Oryantasyon programının ilk basamağı gözlemdir. Ekip tarafından ameliyathaneye yeni gelen bireylerden ortamı, işlemleri, işleri, araçların ve malzemelerin yerlerinin gözlemlenmesi istenir. Bu eğitimlerin amacı yeni gelen kişileri en kısa sürede ve güvenle iş ortamına adapte etmektir. Ameliyathanede uygulama yapacak öğrencilere eğitimleri sırasında ameliyathane oryantasyon programları ve gözlemci olma hakkında eğitimler verilmesinin bu konudaki memnuniyetsizliği ortadan kaldıracığını düşünmekteyiz.

Çalışmaya katılan öğrencilerimizin yarıya yakınının (%40.8) staj süresini yeterli bulmadığı görülmektedir. Veri toplama formunda öğrencilere yaz stajı ile ilgili genel değerlendirmelerinin açık uçlu olarak sorulduğu bölümde 89 öğrenci; “staj süresi yetersizdi”, “staj süresi daha uzun olabilirdi”, “daha uzun süreli staj yapmak isterdim”, “tekrar yaz stajı yapmak isterdim” ve “gönüllü olarak staj tekrarı yapmak isterdim” şeklinde yazılı olarak düşüncelerini ifade etmişlerdir. Dikmen ve Bayraktar nitel çalışmasında, öğrencilerin çoğunun ameliyathanedeki eğitim süresine yönelik verdikleri yanıtlarda “bence yeterli değildi; kaldığımız süre kısaydı, daha uzun kalsaydık daha etkili olurdu” şeklindeki ifadeler ile memnuniyetsizliklerini dile getirdiklerini aktarmışlardır (Dikmen ve Bayraktar, 2021). Giersbergen ve arkadaşları öğrencilerin ortalama $4,05 \pm 1,12$ gün (minimum: 2 gün, maksimum: 8 gün) ameliyathanede staj uygulaması yaptığını ancak öğrencilerin çoğunluğunun ameliyathane uygulaması için sürenin yetersiz olduğunu, iyi bir eğitim için daha uzun süre kalmaları gerektiğini yazmışlardır (Giersbergen vd., 2016). Aydın ve Gürsoy çalışmalarında

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ameliyathanede geçirdikleri zamana ve bu ortamı nasıl tecrübe ettiklerine odaklanmışlardır. Çalışmada öğrencilerin ameliyathanede daha uzun zaman geçirmek istedikleri ifade edilmiştir (Aydın ve Gürsoy, 2023). Bizim çalışmamızda öğrencilerimiz 2023 yaz stajlarını Cumhurbaşkanlığı Staj Seferberliği kapsamında 20 iş günü (160 saat) yaptılar. Devamsızlık veya mazeret izni kullanılmadı buna rağmen öğrencilerimizin tamamına yakını staj süresini yeterli bulmadı. Bulgularımız bu çalışmalarla benzerdir. Kurumumuzda daha önceki yıllarda yaz stajı 40 iş günü (320 saat) olarak yapılmaktaydı, bu sürenin sonunda öğrencilerimizin staj yaptıkları ortamda daha uzun süre kalmalarından dolayı ameliyathane eğitimlerini daha olumlu etkilediğini düşünmekteyiz.

Staj süresince yaşanan sorunlarda, okul personeli/yöneticisi ve program öğretim elemanı ile iletişim kurabildim sorusuna toplam 11 (%5) öğrencimiz kararsızım veya katılmıyorum gibi negatif ifadeler kullanmışlardır. Sabancıoğulları ve arkadaşları çalışmalarında Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin uygulama alanlarına yönelik görüşlerini incelemişlerdir. Çalışmada öğrenciler, yaptıkları uygulamaların mesleki gelişim için çok faydalı olduğunu ancak eğitimci ve danışman hocaları ile daha etkin bir danışmanlık iletişimi beklediklerini ifade etmişlerdir (Sabancıoğulları, Doğan, Kelleci ve Avcı, 2012). Öğrencilerin yaz staj uygulamalarına başvuru yapabilmeleri için; zorunlu staj başvuru formunu hazırlayarak onaylatmaları, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) girişlerini yaparak SGK Provizyon belgesi alması ve staj dosyası hazırlamaları gerekmektedir. Gerekli belge ve onaylardan sonra, öğrenciler Temmuz, Ağustos veya Eylül ayı içinde 20 iş günü olarak yaz stajlarını yapmaktadırlar. Bürokratik işlemlerin zaman alması, yaz döneminin akademik, idari personel ve ilgili memurların yıllık izinde olmaları nedeni ile öğrencilerimiz bu soruya düşükte olsa memnuniyetsizliklerini bildirmiş olabilirler. İşletmede mesleki eğitim ve yaz stajı uygulamaları için ayrı bir birimin oluşturulması, birimlerle öğrencilerin sürekli iletişim halinde olmasının öğrenci memnuniyetini arttıracakını düşünmekteyiz.

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerin tamamının ameliyathanede yaptıkları stajların mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerine katkı sağladığına yönelik yüksek düzeyde olumlu düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Ancak aldıkları teori ile uygulama alanlarında azda olsa farklılık bulunmuştur. Öğrenciler staj süresince yaşanan sorunlarda kısmen iletişim sorunu yaşamışlardır ve staj süresini yetersiz bulmuşlardır. Elde edilen bulgular sonucunda, klinik yeterliliklerin geliştirilmesine yönelik başarılı bir eğitim programının planlanmasına ve uygulanmasına önemli bir katkı sağlanması amacıyla ameliyathane gibi özellikli bir ortamda

staj yapan öğrencilerden alınan geri bildirimlerin, öğretim elemanları, okul idarecileri, klinik çalışanları ve klinik yöneticiler tarafından dikkate alınması önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinleri veren Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yönetimine ve çalışmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Aljohani, W., Banakhar, M., Sharif, L., Alsaggaf, F., Felemban, O. ve Wright, R. (2021). Sources of stress among Saudi Arabian nursing students: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(22). <https://doi.org/10.3390/ijerph182211958>
- Aydemir, D. H. (2016). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaz stajı uygulamasına bakışı: sağlık hizmetleri Örneği. *Türk Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 34–42. <http://dergipark.gov.tr/tjls/issue/24143/256231>
- Aydin, Aydanur ve Ayla Gürsoy. (2023). Burası Farklı: Hemşirelik Öğrencisi Gözüyle Ameliyathane Ortamı. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi* 3(1):25–31.
- aytekin, g., özdemir, s. t., ediz, p. ve ceylan, f. (2015). sağlık hizmetleri Meslek Yüksekokullarında Verilen Eğitimle İlgili Sorunlar, Çözüm Önerileri, Uludağ Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundaki durum ve yürütülen çalışmalar. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 1–6.
- Başaranoğlu, G., Yılmaz, S., Bakan, M. ve Başaranoğlu, M. (2015). Meslek yüksekokulu öğrencilerini mesleki yaşama hazırlamada zorunlu staj pratiğinin etkisi. *Bezmialem Science*, 3, 61–65. <https://doi.org/10.14235/bs.2015.557>
- Delibaş, L., Dürmüş, G., Erken, A., Bilir, İ. ve Çelikli, S. (2019). Öğrencilerin yaz stajından memnuniyetinin değerlendirilmesi: anestezi, diyaliz ve paramedik programı örnekleri. *Hastane Öncesi Dergisi*, 4(2), 55–65.
- Gültekin, G. G. (2007). Yetişkin eğitimi bilimi ışığında mesleki eğitim. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 2(1), 1–14.
- Hoepfer, K., Kriependorf, M., Felix, C., Nyhuis, P. ve Tecklenburg, A. (2017). Role-specific targets and teamwork in the operating room. *Anaesthetist*, 66(12), 953–960. <https://doi.org/10.1007/s00101-017-0380-7>
- Jafarzadeh, S., Fereidouni, A. ve zahra, k. (2018). evaluating the Quality of Clinical Education from Perspectives of Operating Room Students, in Fasa University 2016. *Journal of Fasa University of Medical Sciences*, 8(4), 1046–1055.
- Karabilgin, Ö. S. ve Şahin, H. (2006). Eğitim etkinliğini değerlendirmede öğrenci geri bildiriminin kullanımı. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 21, 27–33.
- Meyer, R., Van Schalkwyk, S. C. ve Prakaschandra, R. (2016). The operating room as a clinical learning environment: An exploratory study. *Nurse Education in Practice*, 18, 60–72. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2016.03.005>
- Mohammadi, G., Tourdeh, M. ve Ebrahimian, A. (2019). Effect of simulation-based training method on the psychological health promotion in operating room students during the educational internship. *Journal of Education and Health Promotion*, January, 1–6. <https://doi.org/10.4103/jehp.jehp10619>
- Norouzi, N. ve Imani, B. (2021). Clinical education stressors in operating room students: A qualitative study. *Investigacion y Educacion en Enfermeria*, 39(1). <https://doi.org/10.17533/udea.iee.v39n1e08>

- Özbayır, T., Yavuz, M., Taşdemir, N., Dirimeşe, E., Seki, Z. ve Okgün, A. (2011). Cerrahi hastalıkları hemşireliği intörn öğrencilerinin klinik uygulamayı değerlendirmeleri ve akademik başarı durumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27(1), 1–9.
- Özdemir, S. T. (2003). Tıp eğitimi ve yetişkin öğrenmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 25–28.
- Park, K. O., Kim, J. K. ve Kim, M. S. (2015). Operating room nurses' experiences of securing for patient safety. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 45(5), 761–772. <https://doi.org/10.4040/jkan.2015.45.5.761>
- Sabancıoğulları, S., Doğan, S., Kelleci, M. ve Avcı, D. (2012). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin internlik programına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 5(1), 16–22.
- Tektaş, N., Yayla, A., Sarıkaş, A., Polat, Z., Tektaş, M. ve Ceviz, N. Ö. (2016). Ön lisans öğrencilerinin staj uygulamalarının değerlendirilmesi: Marmara Üniversitesi Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 310–318.
- Totur Dikmen, B. ve Bayraktar, N. (2021). Nursing students' experiences related to operating room practice: A qualitative study. *Journal of Perianesthesia Nursing*, 36(1), 59–64. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2020.06.025>
- Yavuz van Giersbergen, M., Ozsaker, E., Dirimese, E. ve Alcan, A. O. (2016). The operating room experiences of nursing students: A focus group study. *Journal of Perianesthesia Nursing*, 31(2), 146–153. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2014.11.017>
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2007). Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi. https://planipolis.iiep.unesco.org/sites/default/files/ressources/turkey_hed_strategy_2007.pdf
- Yüksel, A. (2018). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin uygulamalı derslere ilişkin görüşleri. *Journal of Health Services and Education*, 2(2), 72–77. <https://doi.org/10.26567/johse.2018250153>